

NÁZEV ŠKOLY:	GYMNÁZIUM JOSEFA JUNGMANNA LITOMĚŘICE, Svojsíkova 1, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.1082
NÁZEV MATERIÁLU:	VY_32_INOVACE_5B_14_Právo I.
TÉMA SADY:	Společenskovědní seminář
ROČNÍK:	4. ročník, oktáva
DATUM VZNIKU:	Srpen 2013
AUTOŘI:	Luboš Nergl, Andrea Skokanová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Právo I.

Anotace:

Výukový materiál je určen pro volitelný předmět společenskovední seminář ve 4. ročníku

Materiál obsahuje texty z učebnic určených převážně pro výuku na vysokých školách, jen výjimečně obsahuje jiné texty. Texty nemohou nahradit soustavný výklad dané problematiky, jejich funkce je motivační k dalšímu studiu zejména uvedených titulů. Zároveň je úloha textů inspirativní k frontálním diskusím a skupinovým debatám. Výše zmíněné inspiraci slouží otázky a úkoly.

Žáci si mohou texty vytisknout, stáhnout do mobilu či tabletu, mohou si je převést do otevřeného formátu, opatřit poznámkami, napsat odpovědi. Rovněž během vyučovací hodiny lze texty promítnout dataprojektorem na plátno.

Časová náročnost: 2 vyučovací hodiny týdně (dvouhodinový seminář).

Přístup k internetu není bezpodmínečně nutný, jen některé úkoly odkazují na elektronické zdroje.

Jaroslav Grinc: Právo pro politology

Kontinentální typ právní kultury se vyznačuje tím, že jde převážně o psané právo, jehož hlavním pramenem je zákon. V současnosti v něm ale roste význam judikatury.

Vývoj kontinentálního systému byl výrazně ovlivněn právem římským - více než anglosaský systém, který nerozlišuje soukromé a veřejné právo. Kontinentální typ je rozšířen v kontinentální Evropě a také v mimoevropských zemích, v nichž vládly evropské koloniální mocnosti.

Základním pramenem kontinentální právní kultury je psaný zákon, je zde typické kodifikační úsilí o shrnutí práva do velkých kodexů (např. Rakouský občanský zákoník občanský z roku 1811 či francouzský Code civil z roku 1804). U kontinentálního typu práva rozlišujeme několik subsystémů: románsko - germánský, skandinávský, východoevropský, balkánský a bývalých koloniálních zemí.

Angloamerický typ právní kultury se vyznačuje mnohostí pramenů práva s převahou soudních precedentů a právních obyčejů a převažuje v právu USA a Velké Británie. I zde však roste vliv zákonů - zejména též v souvislosti s členstvím Velké Británie v EU, kde jako pramen práva převládá právní předpis. Tento systém vznikl na základě angloamerického práva jako celku (common law) vytvořeného a ovlivňovaného federativním systémem a iquity. Vedle common law zde existuje i tzv. statutární právo (statute law). Uplatňuje se ve Velké Británii, Irsku, USA, Kanadě, Novém Zélandu a v Austrálii.

Angloamerický a kontinentální typ se prolíná např. ve Skotsku a Quebecu.

Vedle těchto dvou hlavních právních systémů existuje ještě islámský typ právní kultury typický úzkým sepětím s islámským náboženstvím a prolínáním právních pravidel s pravidly náboženskými a etickými. Vedle toho existuje ještě islámské boží právo (šaría). Šaría je významným právním pramenem např. v Afgánistánu a v Íránu, v posledních letech se výrazněji prosazuje např. v Kuvajtu, Saudské Arábii či ve Sjednocených Arabských Emirátech.

Prameny práva (ve formálním smyslu) jsou formy, nositelé právních norem. Jak bylo řečeno, v kontinentálním typu právní kultury je pramenem práva právní předpis (normativní právní akt). Dalšími prameny jsou normativní smlouvy (především mezinárodní smlouvy), precedenty a obyčeje (v angloamerickém a mezinárodním právu).

Normativní právní akt (právní předpis) je jedním ze základních pramenů práva. Je výsledkem záměrné a cílené činnosti orgánů veřejné moci v tzv. legislativním procesu a obsahuje právní normy, které jsou vytvářeny jako předem daná pravidla (chtěného či předpokládaného chování), přičemž následkem nerespektování právní normy je sankce za její porušení. Příznačná je hierarchická výstavba soustavy založená na zákonu jako předpisu s nejvyšší právní silou. V tzv. legislativním procesu jsou zákony schvalovány parlamenty, přičemž zákonodárce v určitém rozsahu může delegovat legislativní pravomoc na orgány výkonné (na vládu a správní úřady), které na základě zákona a v jeho mezích mohou vydávat právní přepisy. V rámci

samostatné působnosti vydávají právní normy i zastupitelstva územně samosprávných celků (obcí a krajů).

Platnost, účinnost a působnost normativních právních aktů

Normativní právní akt se stává platným splňuje-li všechny náležitosti předepsané právním předpisem, je-li vydán příslušným orgánem, byl-li řádně vyhlášen.

Působností rozumíme rozsah regulace společenských vztahů, tedy v jakém rozsahu se konkrétní právní norma použije, a podle toho působnost rozlišujeme na osobní, věcnou, časovou a prostorovou.

Vynutitelnost právní normy má vést právnické i fyzické osoby k dodržování právních norem jako pravidel žádoucího chování (práv a povinností) a odtud má i preventivní charakter. V případě, že dojde k nedodržení (porušení) právní normy, nastupuje sankce v podobě její vynutitelnosti prostřednictvím orgánů státní moci. Tak zpravidla lze vynutit splnění jak primární povinnosti, tak i sekundární povinnosti, která je sankční povahy. Obecně platí, že pokud stát určitou právní normu uzná, měl by ji respektovat a také vynuocovat, neboť pokud by tomu tak nebylo, pak by nešlo o právní stát, ale o právní nihilismus. Právní normy, které neobsahují sankci (např. zákon o protiprávnosti komunistického režimu) jsou přirozeně imperfektní (neúplné a nedokonalé), jsou pouze jakýmsi morálním odsouzením, což je v právních státech zcela ojedinělé. Takovéto právní normy rozhodně nejsou způsobilé vzbudit důvěru občanů v právo a ve spravedlnost.

Retroaktivita

Retroaktivita (zpětná působnost) zákona znamená, že právní norma upravuje i vztahy vzniklé přede dnem, kdy norma nabyla účinnosti. Vznik právního vztahu se sice posuzuje podle právní normy účinné v době vzniku právní skutečnosti, ale obsah tohoto právního vztahu (práv a povinností) je posuzován podle normy nové (tzv. nepravá retroaktivita) přičemž je nutné chránit již dříve nabytá práva a právní jistoty.

Tzv. pravá retroaktivita je výjimečná, z pohledu právní jistoty nežádoucí a v trestním právu zcela vyloučená. Spočívá v tom, že účinnost právního předpisu (zákona) začne platit dříve než jeho platnost. V těchto případech se použije zákona pozdějšího na případy, které nastaly v minulosti. Tento postup je možný jen v případech, kdy je k prospěchu subjektivních práv a právního postavení subjektů (např. v trestním a přestupkovém právu je přípustná pouze tehdy, jestliže posouzení zaviněného protiprávního jednání, kterého se subjekt dopustil za účinnosti staré právní normy, je podle nové právní normy pro něj příznivější).

OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vlastními slovy objasni jádro rozdílu mezi kontinentální a angloamerickou právní kulturou.
2. Výše uvedené právní systémy mají odlišné prameny práva. Co jsou prameny práva (vysvětlete význam tohoto termínu)?
3. Co je působnost právní normy? Které typy působnosti právní věda definuje?

4. Imperfektní právní normy mohou vytvářet despekt vůči právnímu řádu a podkopávat právní stát. Vysvětlete, co to znamená.
5. Vyberte libovolný paragraf z Trestního zákoníku a vymyslete fiktivní situaci, kterou by způsobilo uplatnění retroaktivity.

Zdroje:

GRINC, J. *Právo pro politology*. 1. vyd. Praha:Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-2921-3, str. 28, 38-39, 43